

Els Clubs de Lectura Fàcil a les biblioteques: un pas més en el foment de la lectura

REMEI LÓPEZ CUADRA

Directora de la Biblioteca de Viladecans
Avda. Josep Tarradellas, 16 - 08840 Viladecans
lopezcrm@diba.cat

NÚRIA SILVESTRE GUSÍ

Directora de la Biblioteca Municipal de Manlleu
Baixa Cortada, 1, 1r. - 08560 Manlleu
silvestregn@diba.cat

Membres del Grup de Treball Lectura Fàcil
del COBDC i de l'Associació Lectura Fàcil.

RESUM

El coneixement dels materials de lectura fàcil en l'àmbit de les biblioteques ha anat creixent amb el temps. Una de les missions de les biblioteques públiques és fomentar la lectura i facilitar l'accés a la cultura a totes les persones. Hi ha col·lectius que tenen més dificultats alhora de desenvolupar aquests drets perquè es troben en una situació desfavorida. Els clubs de lectura fàcil pretenen portar a la pràctica aquesta missió justament entre aquests col·lectius. En aquest

estudi es descriu de forma transversal el funcionament dels clubs que existeixen en l'actualitat: s'estudia com es planifiquen, com s'organitzen, quina és la metodologia de treball, etc. tenint en compte els tipus d'usuaris als quals van adreçats. Bàsicament es volen donar eines pràctiques als bibliotecaris i bibliotecàries per tal que pugui triar la forma de treball més adequada per a la creació d'un club de lectura fàcil a la seva biblioteca.

PARAULES CLAU: Lectura fàcil; Clubs de lectura; Animació a la lectura.

Quand on n'ha pas eu la chance d'avoir des livres chez soi, de voir ses parents lire, de les entendre raconter des histoires, c'est par un rencontre que les choses peuvent changer. ...Un bibliothécaire, un travailleur social, qui donne l'occasion d'avoir un rapport concret avec les livres, de les manipuler, et qui va trouver les mots pour légitimer un désir de lire - voire le révéler. Il faudrait donc multiplier les chances de médiation, les occasions de faire une telle rencontre.¹

Michèle PETIT

1. Introducció

L'objectiu de la comunicació és fer una exposició de la trajectòria i un estat de la qüestió dels materials de LF, a gener de 2008. Fa set anys es creava el Grup de Treball de Lectura Fàcil al Col·legi Oficial de Bibliotecaris i Documentalistes de Catalunya, amb molts projectes i pocs materials. En l'estudi de Silvestre /Capo de 2003² s'evidenciava

1. PETIT, Michèle. (2002) *Éloge de la lecture*, p. 139.

2. SILVESTRE, Núria; CAPO, Rosa M. «La lectura fàcil...», p. 55-77.

el poc coneixement de les biblioteques sobre aquest tema. De mica en mica els projectes s'han anat fent realitat, ha augmentat la publicació en LF (gràcies a l'impuls de l'Associació Lectura Fàcil),³ les biblioteques s'han interessat pel projecte, el nombre clubs ha crescut: en va començar un l'any 2004 a la Biblioteca de Rubí i ara n'hi ha vint-i-cinc repartits entre vint-i-dues biblioteques. Després del balanç fem propostes de futur i millora, esperant que a les properes Jornades, d'aquí a dos anys, la meitat de biblioteques públiques de Catalunya tinguin o col·laborin en un club LF.

2. Marc legal

Els documents de Lectura Fàcil haurien de ser documents bàsics a tota biblioteca pública. Són materials de Lectura Fàcil els que s'han elaborat amb especial cura per ser llegits i entesos per persones amb dificultats lectores i/o de comprensió: llibres, documents, webs, etc. Segueixen les directrius internacionals avalades per l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) quant a la forma i al contingut.⁴

El Manifest de la Biblioteca Pública IFLA/UNESCO (1994) és per a tota biblioteca pública el document marc per desenvolupar la seva tasca, per assolir la seva missió, i és en ell on ens basem per tal de desenvolupar els programes de foment de lectura, d'accés a la informació, dissenyar les activitats i programes de comprensió lectora. El Manifest també dóna peu a justificar l'existència de documents en LF en els fons bibliotecaris, o a dissenyar les activitats i programes de comprensió lectora.

En primer lloc la missió de les biblioteques és facilitar l'accés a la informació:

Donar suport tant a la formació individual i la formació autodidacta com a la formació acadèmica en tots els nivells

Garantir l'accés dels ciutadans a tota mena d'informació de la comunitat

(Manifest de la Biblioteca Pública IFLA/ UNESCO, 1994).

Per accedir a la informació cal tenir habilitat lectora, sense ella el camí serà més difícil. Per tant, la biblioteca pública ha de crear projectes que ho facilitin:

Potenciar i participar en les activitats i els programes d'alfabetització per a totes les edats i iniciar aquestes activitats quan sigui necessari

(Manifest de la Biblioteca Pública IFLA/ UNESCO, 1994).

3. Consulteu les seves activitats a: www.lecturafacil.net. [consulta 27-1-2008].

4. www.lecturafacil.net. [consulta 15-2-2008].

Tal i com podem llegir a les *Directrius IFLA/UNESCO per al desenvolupament de biblioteques públiques*.⁵ Als punts 1.3.3, 1.3.5 i 1.3.6, la biblioteca pública ha d'afavorir el desenvolupament cultural de la nostra comunitat, té una funció social, és un espai de trobada, d'intercanvi cultural i un espai d'inclusió social. Els serveis bibliotecaris han de permetre que tot membre de la comunitat tingui la tipologia de documents que necessita. Si en aquests moments s'ha aconseguit superar les barreres arquitectòniques, s'ha convençut a arquitectes i polítics i les biblioteques s'han convertit en moderns temples de cultura amb espais ben dissenyats per a la funció que han d'assolir, la tipologia de documents també ha de respondre a les petites problemàtiques dels nostres usuaris. En el capítol 3.4.9 de les *Directrius...* es posa de manifest quins són els serveis que han de prestar les biblioteques a grups d'usuaris especials, fent especial menció dels materials de fàcil lectura. Justament els materials de Lectura Fàcil són necessaris amb persones amb problemes de formació, amb comprensió lectora. L'origen de la necessitat pot ser divers: analfabets funcionals, persones d'altres països i cultures en una fase d'aprenentatge de la llengua, persones amb discapacitat mental, sordes, o persones amb dificultats en el llenguatge, gent gran amb malalties on perden habilitats comunicatives, etc.

En aquest sentit, les normatives sobre persones amb discapacitats també fan referència a aquests aspectes: les Normes estàndard de les Nacions Unides⁶ recomanen als estats que elaborin materials accessibles per a les persones amb discapacitats.

Perquè no hi ha gaires materials adaptats, doncs? Quin és el problema? És per manca de rendibilitat comercial i per manca de suport real de les administracions? Ara no hi entrarem. Associacions com l'ALF (Associació Lectura Fàcil) estan intentant desenvolupar aquest tema, però el suport individual i col·lectiu dels agents de la informació també hi hauria de fer costat.

De moment des de les biblioteques podem intentar portar a la pràctica les directrius del *Manifest...*: és el millor full de ruta per a donar un bon servei d'accés a la informació i abastir tota la comunitat. Tots els professionals hem de tenir present que el dret d'accés a la informació primer de tot, és un dret democràtic recollit a la *Constitució Espanyola*. Molts dels nostres avantpassats van lluitar intensament per aconseguir formació, pera tenir un fàcil accés a la cultura, a la formació. És un bon moment, també per a recordar que les primeres biblioteques públiques, biblioteques de casa nostra, les biblioteques populars, van ser creades per facilitar l'accés a la informació a tot el saber humà. La seva filosofia va ser tant sòlida que aquell esperit no s'ha perdut mai i es continua lluitant. Ara tenim una nova oportunitat de facilitar l'accés a tot el coneixement humà facilitant l'accés a través dels documents de Lectura Fàcil.

En l'àmbit català la Llei 4/1993, del 18 de març, del Sistema Bibliotecari de Catalunya,⁷ ja deixava constància de la necessitat d'atendre les persones amb dificultats lectores:

5. IFLA Section of Public Libraries; UNESCO. *Directrius IFLA/UNESCO...*

6. *The Standard Rules of the United Nations*. (1998) Stockholm: The Centre for Easy-to-Read.

7. Llei del Sistema Bibliotecari de Catalunya http://www.mcrit.com/peccat/documents/normativa/lei_4_1993_biblioteques.pdf.

Article 22.4 Les biblioteques públiques han de donar resposta a les necessitats d'aquells que tenen dificultats per a la lectura, amb llibres sonors i altres documents audiovisuals o amb altres materials impresos pensats per a facilitar la lectura.

El passat 22 de juny el Congrés de Diputats va aprovar la *Ley 10/2007, de 22 de juny, de la lectura, del libro y de las bibliotecas*, Llei que també ens ajuda:⁸

Disposición adicional tercera. Del acceso a la lectura, al libro y a las bibliotecas de las personas con discapacidad.

2. Los planes de fomento de la lectura y los programas de apoyo a la industria del libro tendrán en cuenta las necesidades particulares de las personas con discapacidad, especialmente en la promoción, difusión y normalización de formatos y métodos accesibles, como los soportes en alfabeto braille, los soportes sonoros, los soportes digitales o *los sistemas de lectura fácil*.

Cal valorar molt positivament que aquestes lleis contemplin amb tant detall i precisió la lectura fàcil. S'ha tingut una visió clara que els documents de lectura fàcil són una eina fonamental per la millora de l'accés a la societat de la informació. Pels professionals saber que comptem amb un recolzament legislatiu a aquest nivell ens facilita molt la feina en el moment d'exposar i lluitar per programes de Lectura Fàcil.

3. Activitats de Foment de la lectura: el club de lectura fàcil

Entre totes les activitats de foment de la lectura, els clubs de lectura destaquen per la seva acceptació entre moltes biblioteques públiques. L'objecte d'aquesta comunicació no pretén ser un tractat sobre l'organització general de clubs de lectura: d'aquest tema n'existeix una extensa bibliografia, de la qual al final d'aquest text se'n pot trobar una breu selecció. La nostra intenció és descriure els aspectes metodològics més propis dels clubs de lectura fàcil, que s'han d'adaptar especialment segons el tipus d'usuaris als quals va dirigit. Queda intrínsecament sobreentès que els llibres utilitzats en aquests clubs són de lectura fàcil.⁹ Per tot plegat i per tal que l'argumentació fos més pràctica s'ha cregut interessant de prescindir en aquest capítol d'aspectes referents a l'organit-

8. Ley de la lectura, del libro y de las bibliotecas. <http://www.boe.es/g/es/bases_datos/doc.php?coleccion=iberlex&id=2007/12351 [consulta 27-1-2008]

9. Són materials de Lectura Fàcil aquells elaborats amb especial cura per ser llegits i entesos per persones amb dificultats lectores i/o de comprensió: llibres, documents, webs, etc.

Segueixen les directrius internacionals avalades per l'IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) quant a la forma i al contingut. L'Associació Lectura Fàcil és la responsable d'atorgar el logotip que els valida.

zació general del club: en un full annex es pot trobar un esquema que descriu amb detall tots aquests aspectes generals.

Ha quedat clar en les argumentacions dels capítols anteriors el perquè cal donar solucions per al foment de la lectura en usuaris especials. Tothom (si vol) té dret a llegir i en aquests casos no convé començar la casa per la teulada, tal i com recomana Emili Teixidor en aquestes estratègies per a activar el desig de la lectura:

27. La literatura es más grande, más amplia y más variada que los clásicos. La literatura es un océano. Los clásicos son como un mar interior. No son necesarias grandes obras para atraer a los jóvenes a la lectura. Necesitamos libros que se lean bien, que encanten, informen y conmuevan a los lectores y que les empujen a seguir leyendo. Ya llegarán a los mares interiores cuando se harten de los peligros del océano.¹⁰

Una vegada ja s'ha planificat el tipus de grup amb el qual es vol treballar, amb quines entitats o institucions comptem per al suport organitzatiu, qui serà el conductor, en quins intervals de temps es realitzarà el club, etc., cal entrar en detall en com es treballaran les dinàmiques de lectura. Les metodologies de treball que s'exposen a continuació s'han provat amb eficàcia en molts dels clubs de lectura que ja existeixen. S'apunten també algunes propostes que encara no s'han dut a la pràctica i, de tot plegat, el nostre desig és que entre tots sorgeixin nous estímuls i noves formes de treball: la imaginació no té límits.

Metodologia de treball amb el grup

Existeixen diverses tècniques de dinàmiques de grups de lectura: reunir-se per parlar col·lectivament d'un llibre llegit individualment, fer-ho al voltant d'un cafè i unes pastes, que el conductor ofereixi informació de l'autor, etc. En alguns llocs amb molta tradició en la conducció de clubs de lectura com Anglaterra fan servir «caixes d'eines» com a recurs d'animació: jocs sobre la relació dels usuaris amb la lectura, explicar quin és el llibre de la seva vida, recomanar llibres, fer degustacions de llibres i vins alhora, etc.¹¹ En el cas dels clubs de lectura fàcil alguna d'aquestes tècniques no és possible d'utilitzar-les perquè la seva funció no és exclusivament gaudir de la lectura, sinó que sovint hi ha un factor d'aprenentatge lingüístic, un treball memorístic, etc. que fan que sigui més viable fer servir altres sistemes de treball. Per exemple en les pràctiques recomanacions de Blanca Calvo¹² per a l'execució de clubs de lectura s'aconsella no llegir en veu alta, i en canvi, en molts dels clubs de lectura fàcil que existeixen en l'actualitat el sistema de lectura emprat és precisament aquest, el de lectura en veu alta. És evident que cal ajustar els mètodes de treball.

10. TEIXIDOR, Emili. «Estratègies para el deseo...», p. 162.

11. DOWNES, Anne. (2004) «Clubes de lectura en el Reino Unido», p. 53-60

12. CALVO, Blanca. (s. a.) «Receta para un club de lectura».

La gran majoria de clubs de lectura fàcil han hagut d'experimentar dinàmiques sobre la marxa: si la lectura individual no funciona, fan servir la lectura en veu alta;¹³ si els usuaris no volen llegir en públic, es busca la presència d'actors que ajudin en la lectura; si cal millorar l'atenció de les persones amb deficiències auditives, es reforça la lectura amb projeccions d'imatges relacionades amb el text, etc. Així, poc a poc, s'han anat desenvolupant una sèrie de sistemes estàndard que poden ser útils segons el tipus de persones que assisteixen als clubs.

Us expliquem a continuació com funcionen alguns d'aquests clubs. Molts dels clubs de lectura fan servir la lectura en veu alta: tots els participants en la sessió llegeixen alternativament una o dues pàgines del text escollit. La lectura en veu alta s'adapta perfectament als objectius de treball de tots els grups perquè en uns casos es va a la recerca d'identificar i reproduir fonèticament els sons apresos a les classes de llengua (catalana o castellana) (Rubí, Manlleu/2, Badalona, Sant Adrià, Barcelona, etc.); en d'altres, esdevé una tècnica més de teràpia ocupacional, alhora que s'exercita la ment en el moment de realitzar aquesta pràctica (Manlleu/1). També és una forma de treball que permet a les persones amb dificultats visuals de poder gaudir de la lectura. Tal i com diu Patricia Calonje Daly, citant Myriam Nemirovsky:

Aquel que escucha la lectura en voz alta hecha por otro, siempre que esté abocado a interpretarlo y aunque no sepa leer (de manera convencional), está leyendo en sentido estricto puesto que si la lectura es interpretación, aquel que interpreta (que es lo que hace quien escucha), aunque no sea él quien esté desarrollando el mecanismo que tradicionalmente caracteriza a la lectura, está leyendo¹⁴

En el cas dels grups d'usuaris que aprenen una llengua tot llegint s'hi afegix una característica particular: el conductor del club (professor/a, bibliotecari/a) rectifica si convé la dicció, la fonètica, etc. d'algunes persones per tal de millorar la pronúncia. També, s'interromp la lectura per a explicar el significat d'algunes paraules o expressions.

En els clubs de lectura pensats per a gent gran amb dificultats cognitives i sensorials, la lectura es realitza en algun cas amb micròfon (Manlleu/1), amb projecció d'imatges sobre el text llegit, i la tasca del conductor del grup consisteix a més en provocar la reminiscència de records personals dels usuaris a través del que suggereix la lectura. És interessant la solució aportada pel Club de lectura fàcil de la Fundació Pere Relats (no està vinculada a cap biblioteca pública, tot i que es van inspirar en el club de Manlleu): un grup d'actors amateurs del barri interpreten la lectura dels textos amb tècniques teatrals davant la impossibilitat dels avis per llegir. Intenten aconseguir realitzar

13. Consulteu les recomanacions de Kepa Osorio encara que siguin destinades a un públic infantil, en essència també serveixen per als usuaris de lectura fàcil: Osorio, Kepa. (s. a.) «Por qué leer en voz alta?»

14. CALONJE DALY, Patricia. (2007) «El sentido de leerles en voz alta», p. 35.

una lectura a l'estil de les radionovel·les. Aquesta experiència ha merescut el premi ACRA (Associació Catalana de Recursos Assistencials) a la innovació en l'atenció a la gent gran (2007).

En els clubs de lectura amb persones amb disminució intel·lectual sovint s'han de potenciar més els aspectes socialitzadors de la lectura: llegir ordenadament, en equip, en un espai públic com és la biblioteca. Es potencien aspectes complementaris a la lectura com poden ser visionats de pel·lícules (Viladecans), etc. Es treballa més la comprensió del text amb preguntes que intenten saber què s'ha entès, dificultats en el llenguatge, etc. En general es combina la lectura prèvia individual amb la lectura en veu alta.

Una part dels clubs fan servir el sistema de lectura prèvia individual (Barcelona, Sant Pere de Ribes, L'Hospitalet de Llobregat, etc.) i després es fa el comentari durant la trobada del club. Normalment s'utilitza aquest sistema de treball amb grups d'aprenents d'un idioma de nivell intermedi o no molt bàsic. Realment en aquests casos el club de lectura ja està a un pas previ d'esdevenir un club de lectura de narrativa sense adaptacions, i sovint comencen a alternar les lectures amb materials que no sempre estan validats amb el logotip LF. En el cas d'aquests grups es potencia més el fet de mantenir una conversa / col·loqui en català el dia de la trobada, que també és un dels objectius del club. És molt interessant el treball conjunt entre els centres d'ensenyament de català (Centre de Normalització Lingüística (CNL) i la biblioteca: a classe es llegeix en veu alta i a la biblioteca es parla i comparteix una experiència oral i social.

Sigui quin sigui el tipus de lectura sempre coexisteix un principi bàsic: la democratització en l'acte lector. Tothom que vol, llegeix, tothom que vol, intervé en els comentaris, la participació és lliure i està moderada pel conductor.

Materials complementaris

Alguns conductors de clubs de lectura fàcil proporcionen als participants materials que ajudin els lectors a entendre millor l'obra que s'està llegint. Aquests materials són similars als dels clubs de lectura convencionals: guies de lectura de tots els llibres que es tenen a la biblioteca del mateix autor i sobre el tema del llibre, biografies de l'autor, reproducció d'entrevistes de l'autor, etc.

Ara bé, quan estem davant d'un club de lectura fàcil pensat per a l'aprenentatge d'una llengua podem trobar també que el conductor hagi preparat exercicis de comprensió (St. Adrià). En el cas dels clubs de lectura per a gent gran i disminuïts intel·lectuals (Manlleu/1 i BCN /Jaume Fuster) també s'utilitza el reforç de les imatges: es busquen imatges sobre l'autor, les edicions del llibre, passatges de l'argument de l'obra, mapes per a centrar geogràficament l'acció, fotografies reals d'activitats que apareixen al llibre (caça de balenes, viatges en vaixell, la recerca de l'or, etc. Tot plegat s'encamina a millorar la comprensió del text. No sabem de ningú que ho hagi provat, però un altre recurs que podria afavorir la concentració en el text que es llegeix podria ser cercar sons o melodies que ens recordin el que s'està llegint: una sirena d'un vaixell, una

cançó de pirates, la remor de la mar, uns efectes de por (crit, porta que grinyola), una melodia d'amor...

Hem notat, però, que a vegades els usuaris manifesten que no volen materials complementaris perquè ja en tenen prou amb el que llegeixen. En aquest cas una solució intermèdia seria fer-ho en alguna ocasió especial: fi de curs, quan sigui el centenari de l'autor, etc. L'elaboració d'aquests materials porta feina: buscar la informació, fotocopiar-la, relligar-la: si els usuaris no ho necessiten val més la pena utilitzar aquest temps en un altre tema, com pot ser realitzar activitats complementàries al club.

Activitats complementàries

Aquestes activitats paral·leles normalment es realitzen fora de l'horari del club de lectura fàcil. Consisteixen en accions relacionades amb els textos que s'han llegit o bé que afavoreixen el vincle social dels integrants del club. Per la informació que hem pogut recollir en detallem:

- visionar algunes pel·lícules basades en el text llegit: *Moby Dick*, *l'Illa del tresor*, *Mary Poppins*, *Tristany i Isolda* (Viladecans, Manlleu/1), etc.
- fer una lectura al carrer d'un llibre LF (Manresa)
- fer un programa de ràdio amb lectures i participació d'autors (Badalona/Can Casacuberta)
- fer sessions de consulta d'atles, i altres obres de referència (Viladecans)
- participar en Trobades de Clubs de lectura fàcil.
- anar al Saló del llibre, la Setmana del Llibre en català o algun altre esdeveniment cultural.

Ens agradaria explicar millor dues d'aquestes activitats. El programa de ràdio que es va iniciar a Badalona l'any 2006 (Ràdio Badalona) consistia en una entrevista a una o diverses persones relacionades amb la lectura fàcil: persones de l'ALF, voluntàries dels clubs de lectura, de les editorials, autores de llibres LF... També es feia una lectura d'un fragment d'un llibre de lectura fàcil amb unes preguntes posteriors sobre el text llegit. Amb aquestes preguntes es realitzava un concurs: qui responia les preguntes encertadament aconseguia un exemplar del llibre patrocinat per l'editorial o per l'ALF. El programa estava planificat pel CNL de Badalona. Gràcies a l'èxit d'aquest programa se'n va realitzar un altre de les mateixes característiques a una altra ràdio local: Ona Mar, que també va tenir molt bona acollida per part dels oients.¹⁵ En aquests moments s'han donat per acabats els programes.

15. CNL Badalona i Sant Adirà. (2006). «L'emissora Ona Mar i el centre de normalització ens animen a llegir» [en línia]. En: *Consorti per a la Normalització Lingüística: notícies*. <<http://www.cpln.cat/xarxa/cnlbadalona/noticies.html?ID=182>> [consulta 27-1-2008].

El passat 24 de novembre de 2007 es va materialitzar la 1a Trobada de Clubs de Lectura Fàcil de Catalunya dins de les activitats del Saló del Llibre de Barcelona.¹⁶ Ho van organitzar el Grup de Treball Lectura Fàcil del COBDC i l'ALF. Hi van participar unes 70 persones de diversos clubs de lectura fàcil. La jornada va consistir en una lectura dramatitzada d'un llibre LF i una sessió de tertúlia conduïda per un actor, que va facilitar el diàleg entre tots els participants. Tothom qui va voler, va participar en una activitat a l'estand del Sistema de Lectura Pública: amb les paraules que van donar els usuaris es va redactar un conte adaptat a la lectura fàcil.¹⁷ La Trobada va ser un acte lúdic, que a més va permetre que els assistents participessin d'un esdeveniment cultural com és el Saló del Llibre. Davant de l'èxit obtingut, l'any que ve es tornarà a organitzar.

El ventall d'activitats complementàries pot ser tan gran com ens permeti la imaginació: rutes literàries (per exemple, la de Miquel Martí i Pol a Roda de Ter, prenent com a base el llibre en LF sobre la seva persona),¹⁸ concursos, intercanvis de clubs de lectura fàcil de dues poblacions, escoltar músiques que apareguin als textos, etc.

Avaluació dels clubs de lectura fàcil: punts forts i punts febles

Després d'analitzar en detall el funcionament dels clubs i els comentaris dels conductors i bibliotecaris que els coordinen, podem oferir una llista de punts forts i de punts febles que ens poden ajudar a avaluar aquest tipus d'activitat.

Punts forts

- Els clubs de lectura fàcil ajuden a mantenir o millorar el nivell de comprensió lectora.
- Amb aquesta activitat es crea un espai social d'interacció interpersonal: la biblioteca, el casal d'avis, etc. esdevenen espais de cohesió social.
- Es proporciona la possibilitat de continuar gaudint de la lectura a persones que ja ho havien donat per perdut.
- S'introdueix un pòsit cultural a través de les lectures en persones que no han tingut la oportunitat d'adquirir-lo prèviament.
- Es poden aconseguir els títols amb facilitat gràcies a l'existència de les biblioteques dipositàries: el préstec interbibliotecari ha facilitat molt les coses.

16. Associació Lectura Fàcil (2007). «l Trobada de Clubs de Lectura Fàcil a Catalunya» [en línia]. En: *Associació Lectura Fàcil: notícies*. <<http://www.lecturafacil.net/pagines/index.php?p=6&p2=32¬i=5&lang=ca>> [consulta 27-1-2008].

17. Trobareu el text del conte a: <<http://blocs.mesvilaweb.cat/node/view/id/72566>> [consulta 27-1-2008].

18. PÉREZ ARNAU, Carme (2007). *No estem mai sols: conèixer Miquel Martí i Pol*. Barcelona: Comissions Obreres de Catalunya: Abadia de Montserrat.

- S'enforceixen les relacions amb els agents socials que participen de l'organització del club. Aquest fet fa que augmenti el coneixement mutu dels sistemes de treball respectius.
- Permet arribar a un públic que d'altra forma no entraria o no coneixeria mai la biblioteca. El usuari creixen i fan de caixa de ressonància cap a nous usuaris.

Punts febles

- Els participants dels clubs són sovint poc fidels: no van a totes les sessions, deixen d'assistir-hi al cap d'un temps, etc.
- Hi ha pocs títols LF per triar i la temàtica no s'adapta als públics més adults: les adaptacions de clàssics juvenils van bé però calen més textos d'autors catalans, de temàtiques més properes, fins i tot textos pensats per a la inserció professional i la vida quotidiana. Les poques editorials que s'interessen per publicar en LF exposen que és car: massa inversió en contraposició als possibles compradors.
- Manca de subvencions suficients per a l'adaptació d'obres: l'ICIC des de 2005 subvenciona la primera edició en català de llibres LF atorgant-los un criteri de valoració afegit, però no existeixen ajuts per a la creació de textos LF. En l'àmbit espanyol no ens consta cap ajut específic.
- S'ha creat una dinàmica de treball que pot morir d'èxit: si no augmenten els títols no es podran planificar futures sessions de clubs de lectura.
- Les biblioteques a vegades confonen els materials LF amb materials de lectura graduada o altres formats. Anuncien clubs de lectura fàcil sense que s'acullin realment a aquesta denominació: seria més acurat en els casos que no utilitzin LF anomenar-los clubs de lectura planera, senzilla o bàsica o bé tertúlies en català (o castellà).

I després dels clubs de lectura fàcil, què?

Per a molts usuaris de la lectura fàcil (els que tenen problemes de comprensió de forma temporal) el pas natural del seu progrés lector seria passar de la lectura fàcil a la lectura convencional. De fet, algunes de les biblioteques que han treballat els clubs de lectura fàcil ja han vist la necessitat de realitzar-ne d'altres amb participants de segon any (BCN / Can Fabra, Rubí, Vilanova i la Geltrú, etc.). Creiem que així es demostra la utilitat d'aquests clubs de lectura fàcil, en el moment que esdevenen el trànsit a una lectura convencional.

Hem de tenir present que els clubs LF continuaran tenint utilitat en el grup de persones que tenen dificultats de comprensió de forma permanent (disminuïts intel·lectuals, avis, etc.). Per tot plegat l'existència d'aquesta dualitat de clubs és del tot raonable i alhora ens involucra en el projecte de fer arribar la lectura a totes les persones que ho desitgin, tinguin el nivell que tinguin.

Conclusions

Els clubs de lectura fàcil són una bona eina de foment de la lectura per a les persones que tenen dificultats de comprensió lectora. És evident, perquè en dos anys els clubs de lectura fàcil a les biblioteques catalanes han augmentat exponencialment. Aquests clubs entronquen directament amb la missió de la biblioteca i, això, els bibliotecaris i les bibliotecàries ho han assumit molt ràpidament. Ho entenen com un valor afegit a la feina del dia a dia, i realment, proporciona moltes satisfaccions professionals i personals.

Per tal que tot plegat es pugui continuar desenvolupant amb normalitat cal que s'editi molt més en format lectura fàcil. El món editorial ens va ajudant, però molt a poc a poc. Va entenent que es necessita una diversitat de fons, fons treballats de diferents maneres: més senzills, amb més il·lustracions, però no adreçats només a un públic infantil, sinó adult. L'edició en LF a Catalunya va començar amb una editorial que recolza el projecte des de fa 7 anys i cada vegada són més les que s'hi interessin. La publicació dels llibres en versió LF és complicada. Cal implicar a autors, il·lustradors, etc. Falta més suport institucional perquè no sempre hi ha una rendibilitat comercial associada a l'edició d'aquests materials adaptats. La tasca de l'Associació Lectura Fàcil ha de ser constant i entre tots es pot aconseguir crear la necessitat d'editar aquest tipus de materials.

No és fàcil de cobrir la diversitat de problemàtiques (persones amb síndrome de Down, amb intel·ligència límit, nouvinguts, etc.) que existeixen però s'ha de treballar bé, buscar enllaços amb entitats, departaments de serveis socials i educació per a millorar la qualitat de l'oferta editorial i així, enfortir els fons especials de les biblioteques. Els Centres de Normalització Lingüística han fet una gran feina de difusió, els que més clubs han creat, etc. L'aprenentatge del català, ha ajudat molt al document LF. Però encara hi ha molta població amb problemes que pot necessitar aquests documents: centres com escoles d'adults, instituts, centres de logopèdia són objectius a tenir en compte en properes edicions de clubs de lectura fàcil. La biblioteca hauria de ser un centre difusor de les obres LF caldria que la pròpia biblioteca anés engrandint aquesta xarxa de contactes.

Una altra forma de millorar la difusió i el coneixement dels clubs de lectura és donar a conèixer el treball fet als mitjans de comunicació, no només els d'àmbit local. Sovint el col·lectiu bibliotecari pateix d'extrema modèstia i no publicita experiències que podrien ser notícia en molts programes de televisió i ràdio i a la premsa. Participar en programes com «L'hora del lector» al Canal 33, en reportatges breus en els telenotícies o a «l'Entrelínies», o al magazín de tarda «El Club» amb l'Albert Om, no s'hauria de fer estrany. També es podrien utilitzar les tecnologies per a ampliar la difusió: fer un bloc de LF, amb fòrum inclòs. I no oblidem els suplement literaris de diaris com *La Vanguardia*, *El País*, *L'Avui*...

Clubs de lectura fàcil a Catalunya (2008) (per ordre d'antiguitat)

Identificació	Rubi/1	Sant Adrià	Manlleu/1	Viladecans	Manlleu/2
Nom	Club de lectura fàcil	Aprenem llegint i parlant	Club de lectura fàcil a l'Hospital St. Jaume	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca Mestre Martí i Tauler. Rubí	Biblioteca de Sant Adrià del Besòs	Biblioteca Municipal de Manlleu	Biblioteca de Viladecans	Biblioteca Municipal de Manlleu
Entitat coorganitzadora	Servei Local de Català	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)	Hospital de Dia de la Fundació Hospital St. Jaume	CAVIGA (Centre de Disminuïts de Castellefells, Gavà i Viladecans)	Centre de Normalització Lingüística (CNL) (Of. Manlleu)
Any creació	2005	2005	2005	2005	2006
Usuaris	nouvinguts	castellanoparlants	gent gran amb problemes cognitius	disminuïts intel·lectuals	nouvinguts
Sols llibres LF	si	si	si	si	si
On es fa	biblioteca	biblioteca	Hospital Sant Jaume	biblioteca	biblioteca
Periodicitat	quinzenal	setmanal	quinzenal	quinzenal	setmanal
Lectura en veu alta (VA)	si	si	si	combina VA i lectura prèvia	si
Conductor	professor	coordinador i voluntaris	bibliotecària + personal sanitari	bibliotecària i monitor	bibliotecària + professora català
Materials complementaris	no	preguntes de comprensió	no	no	no
Altres activitats	assistència a trobades	no	assistència a trobades visionar pel·lícules	visionats de pel·lícules assistència a trobades	assistència a trobades
Observacions					el club dura entre febrer i juny

Identificació	Rubi/2	Badalona/Llefià	Badalona/Lloreda	BCN/Can Fabra/1	Badalona/ Can Casacuberta
Nom	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil en català bàsic	Club lectura fàcil
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca Mestre Martí i Tauler. Rubí	Biblioteca Llefià. Badalona	Biblioteca Lloreda. Badalona	Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra. Barcelona.	Biblioteca Can Casacuberta. Badalona
Entitat coorganitzadora	Pla de Desenvolupament El Pinar	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)	CNL (Barcelona)	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)
Any creació	2006	2006	2006	2006	2007
Usuaris	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català
Sols llibres LF	si	ara no	ara no	si	si
On es fa	Associació de Veïns El Pinar	biblioteca	biblioteca	biblioteca	biblioteca
Periodicitat	mensual	quinzenal	quinzenal	mensual	quinzenal
Lectura en veu alta (VA)	si	combina VA i lectura prèvia	combina VA i lectura prèvia	no	combina VA i lectura prèvia
Conductor	extern	voluntaris	voluntaris	professor + bibliotecari	voluntaris
Materials complementaris	no	no	no	informació de l'autor	no
Altres activitats		Programa de Ràdio a Ràdio Badalona i Ona Mar	Programa de Ràdio a Ràdio Badalona i Ona Mar	no	no
Observacions		es fa un club de nivell intermedi.	es fa un club de nivell intermedi.	guia de lectura	
		L'any passat era LF	L'any passat era LF		

Identificació	Badalona/St. Roc	St. Andreu de la Barca	St. Pere de Ribes	BCN/Bonnemaison	BCN/Bon Pastor
Nom	Club lectura fàcil	Tertúlia literària per a la gent gran	Club de lectura fàcil en català	Club de català, nivell bàsic	Club de català, nivell bàsic
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca St. Roc. Badalona	Biblioteca Aiguïstoses. St. Andreu de la Barca	Biblioteca Josep Pla. St. Pere de Ribes	Biblioteca Francesca Bonnemaison. Barcelona	Biblioteca Bon Pastor. Barcelona
Entitat coorganitzadora	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)	Casal de la Gent gran Ma. Aurèlia Capmany	Servei Local de català	CNL (Barcelona)	CNL (Barcelona)
Any creació	2007	2007	2007	2007	2007
Usuaris	persones amb baix nivell de català	gent gran	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català
Sols llibres LF	si	combina LF i novel·la	si, alguna vegada no.	si	si
On es fa	biblioteca	casal	biblioteca	si	si
Periodicitat	quinzenal	mensual	mensual	mensual	mensual
Lectura en veu alta (VA)	combina VA i lectura prèvia	combina VA i lectura prèvia	no	no	no
Conductor	voluntaris	monitor del casal	professor	professor + bibliotecari	professor + bibliotecari
Materials complementaris	no	no	no	informació de l'autor	informació de l'autor
Altres activitats	no	no	assistència a trobades	no	no
Observacions		Comenten que els títols LF actuals no s'adapten als gustos dels avis.	molts són alumnes de l'Escola d'Adults		

Identificació	BCN/Nou Barris	BCN/M. Llongueras	BCN/Vila de Gràcia	BCN/Can Fabra/2	BCN/Jaume Fuster
Nom	Club de català, nivell bàsic	Club de català, nivell bàsic	Club de català, nivell bàsic	Club de lectura de català intermedi	Club de Lectura Fàcil Ludàlia
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca Nou Barris. Barcelona	Biblioteca Miquel Llongueras. Les Corts. Barcelona	Biblioteca Vila de Gràcia. Barcelona	Biblioteca Ignasi Iglésias-Can Fabra. Barcelona.	Biblioteca Jaume Fuster. Barcelona
Entitat coorganitzadora	CNL (Barcelona)	CNL (Barcelona)	CNL (Barcelona)	CNL (Barcelona)	Fundació Ludàlia
Any creació	2007	2007	2007	2007	2007
Usuaris	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb baix nivell de català	persones amb nivell intermedi de català	Disminuïts intel·lectuals
Sols llibres LF	si	si	si	si, no sempre	si
On es fa	si	biblioteca	biblioteca	biblioteca	biblioteca
Periodicitat	mensual	mensual	mensual	mensual	mensual
Lectura en veu alta (VA)	no	no	no	no	si
Conductor	professor + bibliotecari	professor + bibliotecari	professor + bibliotecari	professor + bibliotecari	monitors
Materials complementaris	informació de l'autor	informació de l'autor	informació de l'autor	informació de l'autor	imatges
Altres activitats	no	no	no	no	no
Observacions		molts dels usuaris són alumnes de l'EPA Les Corts		es donen orientacions sobre la tradició de la literatura catalana	

Identificació	L'H/Josep Janés	Manresa	Igualada/1	Badalona/Pomar	Cerdanyola
Nom	Llibrefòrum de lectura fàcil en català	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca Josep Janés. L'Hospitalet de Ll.	Biblioteca El Casino. Manresa	Biblioteca Central d'Igualada	Biblioteca Pomar. Badalona	Biblioteca Can'Altimira. Cerdanyola del Vallès
Entitat coorganitzadora	CNL (L'Hospitalet de Ll.)	CNL (Manresa)	CNL (Igualada)	Òmnium Català i CNL (Badalona i St. Adrià)	Centre de Formació d'Adults L'Alzina
Any creació	2007	2007	2007	2008	2008
Usuaris	persones amb un nivell baix i intermedi de català	alumnes del CNL	persones amb un nivell baix de català	persones amb baix nivell de català	alumnes de l'escola
Sols llibres LF	si	si	si	si	si
On es fa cola d'adults	biblioteca	al CNL i a la biblioteca	biblioteca	biblioteca	a la biblioteca i a l'es-
Periodicitat	mensual	dos cops l'any a la biblioteca.	mensual	quinzenal	quinzenal
Lectura en veu alta (VA)	no	si	no: a vegades es llegeixen fragments.	combina VA i lectura prèvia	si
Conductor	professor	professor	professor + bibliotecari	Voluntaris	monitor
Materials complementaris	no	no	si	no	fitxes amb descripció dels personatges
Altres activitats	no	es fa un col·loqui per a comentar les obres a la biblioteca. Per St. Jordi es fa una lectura en veu alta al carrer.	no	no	no
Observacions	es fa un punt de llibre				

Identificació	Castelldefels	Sant Boi de Llobregat	Igualada/2	Amposta
Nom	Club de lectura fàcil en català	Club de lectura fàcil	Club de lectura fàcil per	Club de lectura Jules Verne
Biblioteca o entitat organitzadora	Biblioteca Ramón Fernández Jurado. Castelldefels	Biblioteca Maria Aurèlia Capmany	Biblioteca Central d'Igualada	Biblioteca Comarcal Sebastià Juan Arbó
Entitat coorganitzadora	Servei Local de català	CNL (Sant Boi de Llobregat)	Departament d'Educació de l'Ajuntament d'Igualada	CNL (Amposta) iEscola d'Adults
Any creació	2008	2008	2008	2008
Usuaris	persones amb un nivell baix de català	persones amb un nivell baix de català	dones que es troben des de fa temps al Casal Cívic	nouvinguts
Sols llibres LF	si	si	si	si
On es fa	biblioteca	biblioteca	Casal Cívic Montserrat	Biblioteca i Escola d'Adults
Periodicitat	mensual	mensual	bimensual	
Lectura en veu alta (VA)	no	combina VA i lectura prèvia	no	combina VA i lectura prèvia
Conductor	professor + bibliotecari	professor + bibliotecari	monitor	professor + bibliotecari
Materials complementaris	no	no	si	no
Altres activitats	no	no	no	no
Observacions			es fa un punt de llibre	

Algunes institucions locals han començat a implicar-se en la importància de la lectura fàcil, arribant al punt de signar convenis que comprometen la institució a elaborar documents d'abast general en format LF, com és el cas de l'Ajuntament de Manlleu.¹⁹ En un altre cas, l'Ajuntament de Santpedor, s'ha iniciat l'edició d'una col·lecció de llibres sobre història local adaptats a la LF. Són exemples de bones pràctiques en la sensibilització de les administracions per a produir uns documents llegibles per tothom.

El gran auge d'aquests clubs planteja a les institucions la necessitat de donar una solució a aquesta demanda. Estarem amatents a les propostes que arribin per la seva part i també a les iniciatives editorials que puguin anar sorgint.

A més d'aquests Clubs que es realitzen en biblioteques o amb la col·laboració directa de les biblioteques, ens consta que se'n fa un a la residència d'avis que la Fundació Pere Relats té al barri del Poble Nou de Barcelona, del qual n'hem donat alguna referència al capítol de metodologies de treball. També se'n fa un de mensual a la seu de la Biblioteca de l'Espai Cultural de Caja Madrid a Barcelona: està pensat per a persones que aprenen català.

Durant aquest 2008 hi ha algunes biblioteques que ja estan preparant l'implementació de clubs de lectura fàcil. És el cas d'Esparreguera, Ripollet i Vilanova del Camí. La Biblioteca de Rubí està preparant un segon nivell de Club de lectura fàcil que ja no utilitzarà materials adaptats. Independentment de les biblioteques, al Casal d'avis Jaume Nualart de Cornellà també s'iniciarà en breu un club de lectura setmanal.

Hi ha un grup de biblioteques que fan clubs de lectura fàcil però que no fan servir estrictament llibres adaptats LF i per aquest motiu no apareixen en el quadre anterior. És el cas de les Biblioteques de Vic (Bib. Joan Triadú), Torelló (Bib. Dos Rius), Santa Coloma de Gramenet (Bib. Can Peixauet), Tona (Bib. Caterina Figueras), Cornellà (Bib. Central) i Vilanova i la Geltrú (Bib. Joan Oliva). Totes elles realitzen clubs de lectura en col·laboració amb altres entitats o institucions (escoles d'adults, CNL, Fundació Integramenet, etc.) En el cas de Tona i Cornellà en aquests moments no es realitza per motius sovint relacionats amb temes organitzatius i institucionals. Cal dir que a Tona es fa un gran treball de difusió de la lectura per a tots els nivells d'edat i de preparació: es fa reforç de lectura a les escoles, es fan lectures a la residència d'avis, a l'escola d'adults, tertúlies literàries bàsiques i clubs de lectura de narrativa. Motivats pel nivell de català dels usuaris, a Santa Coloma de Gramenet fan una tertúlia amb notícies de premsa, exercicis, etc., sense llegir íntegrament llibres. A Vilanova i la Geltrú es va començar l'any 2007 amb un club amb llibres LF però aquest any ho faran amb altres materials: els usuaris del club tenen un nivell intermedi de català: és un nou cas de superació lectora. A Vic i Torelló s'ha optat per fer sessions amb llibres de lectura graduada.

19. L'Ajuntament de Manlleu va signar un conveni amb l'ALF (23-7-2007) compromentent-se a elaborar informacions destinades als ciutadans en format LF. <http://www.barrierm.cat/index.php?cat/noticies> [consulta 27-1-2008].

Annex

Organitzar un «Club de Lectura Fàcil» segueix el procés tradicional de qualsevol tipus de club de lectura:

1. Planificació {
 - públic destinatari*
 - entitats col·laboradores
 - buscar conductor*
 - temporalitat* {
 - setmanal*
 - quinzenal*
 - difusió*

2. Tria de llibres {
 - CEPSE*
 - Biblioteques dipositàries {
 - BCN - Francesca Bonnemaison
 - Badalona
 - Vic
 - Viladecans

3. Elaboració del material complementari {
 - guia de lectura*
 - biografia
 - entrevistes

4. Altres activitats {
 - visionar pel·lícules
 - cercar informació per Internet
 - rutes literàries
 - consulta d'obres de referència

Però perquè el club tingui èxit cal tenir present els següents factors: personal organitzador, el conductor i la tria de lectura a través de les biblioteques dipositàries

1. Qui organitza ↔ *treball transversal* bibliotecaris +
 - personal sanitari*
 - mestres de català*
 - mestres d'educació especial*
 - voluntaris* {
 - conductors*
 - grups de teatre*

2. Mediador /Conductor:

Habilitats { ser lector habitual
 saber transmetre el gust per la lectura
 saber promoure la participació
 ser imaginatiu, creatiu
 formació psicopedagògica en el cas d'alguns grups

Funcions { crear i fomentar hàbits lectors
 treballar la comprensió
 saber trobar solucions per les paraules difícils
 fer reflexionar sobre els personatges
 transmetre el missatge de l'autor en l'obra
 corregir la dicció, la entonació
 contextualitzar l'obra
 saber quina metodologia ha d'utilitzar en cada obra

Però el paper del conductor del «Club LF» és el més important, es convertirà en un referent pels contertulians, si els fa gaudir del plaer de la lectura, saber transmetre la importància d'esmicolar la novel·la, d'entendre i saber explicar el que estan llegint,

La seva fita és aconseguir apassionar per la lectura, per la narració o per les persones que les seves facultats ja li ho permeten que la lectura en veu alta els mantingui en contacte amb la màgia de la lectura, tal i com diu en Gustavo Martín Garzo:

«Leer es una forma de atención, tal vez la más alta, a esa vida escondida que no deja de renovarse. Todos los que leen lo saben. Gracias a los libros han concebido pasiones absolutas por caballos, elefantes, airoas muchachas, jeques árabes, corsarios, lores ingleses.»²⁰

Bibliografia

- ALONSO, Pura; [et al.] (2000). «Primer encuentro de clubes de lectura: Biblioteca Pública del Estado de Guadalajara». En: *Educación y Biblioteca*, núm. 113 (jun.), p. 4-12.
- CALVO, Blanca. (1993). «Excepciones que transforman las reglas: los clubes de lectura», En: *Educación y Biblioteca*, núm. 35 (mar.), p. 63-65
- CALVO, Blanca. (2004). «Clubes de lectura en las bibliotecas españolas». En: *Seminario de animación a la lectura. Madrid, 25 y 26 de marzo de 2003*. Madrid: Ministerio de Cultura. Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, p. 43-52.

20. MARTÍN GARZO, Gustavo (2001). *El hilo azul: la pasión de contar, el secreto placer de leer*. Madrid: Santillana. p. 214.

- CALONJE DALY, Patricia. (2007) «El sentido de leerles en voz alta». En: *Educación y Biblioteca*, Núm. 157 (ene.-feb.), p. 30-35.
- CALVO, Blanca. (s. a.) «Receta para un club de lectura» [en línia]. *Travesía: El portal en internet de las bibliotecas públicas españolas: ideas para bibliotecarios*. <<http://travesia.mcu.es/rece-ta.asp>>. [Consulta: 25/01/2008].
- CASALS TORRES, Imma. «La lectura fàcil en las bibliotecas públicas». En: *Congreso Nacional de Bibliotecas Públicas* (3º: 2006; Murcia). *La biblioteca pública, espacio ciudadano: actas*. [Madrid]: Ministerio de Cultura, D. L. 2006. 541 p. Disponible també en línia a: <http://travesia.mcu.es/documentos/Congreso_3bp/actas_congreso3bp.pdf> [consulta 27-1-2008]
- Fundación Ciudadanía. (2007). *Clubes de Fàcil Lectura* [en línia]. Mérida. <<http://www.facillectura.es>> [consulta 27-1-2008]
- DOMINGO, Gemma; RABAT, Sílvia. (2007) [*Tothom pot llegir!!! L'experiència dels Clubs de Lectura Fàcil a les biblioteques*] Document inèdit.
- DOWNES, Anne (2004) «Clubes de lectura en el Reino Unido». En: *Seminario de animación a la lectura. Madrid, 25 y 26 de marzo de 2003*. Madrid: Ministerio de Cultura. Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, p. 53-60.
- DUARTE BERROCAL, Mª Isabel. (2004). «El librofórum con adultos en la biblioteca pública». En: *Educación y Biblioteca*, núm. 140 (mar.-abr.), p. 102-103.
- INSA, Ma. Dolors; LLORENS, Faraon. (1993). «Campanya de animación lectora para adultos». En: *Educación y Biblioteca*, núm. 35 (mar.), 52-53
- IFLA. Section of Public Libraries; Unesco. (2002). *Directrius IFLA/Unesco per al desenvolupament del servei de biblioteques públiques*. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.
- Jornades Internacionals de Lectura Fàcil, 1es, 2005. (2006). *Barcelona: Jornades Internacionals de Lectura Fàcil: actes: Barcelona, 6-8 d'octubre de 2005*. Barcelona: Associació Lectura Fàcil, 173 p.
- LARSEN, Jens Ingemann; JACOBS, Deborah L.; VLIMMEREN, Ton van. (2004). *Multiculturalidad en la biblioteca: cómo pueden servir las bibliotecas públicas a las poblaciones multiculturales*. Barcelona: Fundación Bertelsmann.
- MADRID VILCHEZ, Carmen. (2004). «Animación a la lectura en bibliotecas multiculturales». En: *Seminario de animación a la lectura. Madrid, 25 y 26 de marzo de 2003*. Madrid: Ministerio de Cultura. Dirección General del Libro, Archivos y Bibliotecas, p. 177-183.
- MARLASCA GUTIÉRREZ, Mª Begoña. (1993). «Taller de lectura para adultos». En: *Educación y Biblioteca*, núm. 35 (mar.), p. 60-62
- MAYOL, Carme. (2005). La lectura fàcil: una eina d'inclusió social. En: *Bibliodoc: Anuari de biblioteconomia, documentació i informació: 2005*. Barcelona: COBDC, p. 47-63.
- OSORIO, Kepa. (s. a.) «Por qué leer en voz alta?» [en línia]. En: *Ideas SOL: Servicio de Orientación de Lectura*. <http://www.sol-e.com/motor.php?id_seccion=7&subsec=81&separata=4&ideaok=53> [Consulta: 25-1-2008]
- PETIT, Michèle. (2002). *Éloge de la lecture: la construction de soi*. Paris: Bélin.
- RIVAS ROLDÁN, Ana. (2005). «Clubes de lectura y personas adultas: una reflexión». En: *Boletín de la Asociación Andaluza de Bibliotecarios*. Núm. 81 (dic.), p. 19-26. Disponible també en línia a: <<http://www.aab.es/BaaB81.html>> [consulta 27-1-2008]
- SILVESTRE GUSÍ, Núria; CAPO, Maria Rosa. (2004). «La lectura fàcil a les biblioteques catalanes». En: *Item*, Núm. 36 (gen. /març), p. 57-77.
- SOLDEVILA BENET, Anna. (2002). «La dinamització sociocultural en els centres de dia per a gent gran». En: *Quaderns d'Educació Social*, núm. 22 (set.-des.), p. 97-110.
- TEIXIDOR, Emili. (2007). «Estrategias para el deseo en la educación para la lectura» en *Nuevos espacios para la lectura en el siglo XXI: II encuentro iberoamericano*. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez, 2007, p. 153-162.

TRONCKABKE, Bror Ingemar. (1999). *Directrius per a materials de lectura fàcil*. IFLA. International Federation of Library Associations and Institutions. Secció de Biblioteques al Servei de Persones en Situacions Desventajoses. Versió catalana d'Àngels Massísimo. Barcelona: Col·legi Oficial de Bibliotecaris-Documentalistes de Catalunya.